

GUINCHO против ПОРТУГАЛА

Пресуда од 10. јула 1984. године

НЕЗВАНИЧНИ РЕЗИМЕ И ИСТОРИЈАТ ПРЕДМЕТА

A. Основне чињенице

Г. Guincho и још два лица су, 18. августа 1976. године, били жртве саобраћајне несреће у Alvercu. Подносилац представке је био повријеђен и изгубио је вид на лијевом оку.

Подносилац представке и возач возила, којим је путовао и подносилац представке (“тужиоци”), покренули су 7. децембра 1978. године парнични поступак пред Регионалним судом Vila Franca de Xira против возача другог возила (који је, како су они тврдили, проузроковао несрећу), власника возила и осигуравајућег друштва (“тужени”).

Судија је 9. децембра 1978. године издао наредбу да се уручи писмени позив туженима, чије је пребивалиште било у Лисабону, и у ту сврху је затражио правну помоћ другог суда за саслушања свједока (*carta precatoria*). Позив је уручен 18. јуна 1979. године, а тужени су своје одговоре на тужбу уложили крајем јуна и почетком јула исте године. Судија је ове поднеске тужених доставио 28. јануара 1981. године тужиоцима. Након саслушања неколико свједока, усмена расправа је одржана 20. октобра 1982. године.

Пресудом од 25. октобра 1982. године Регионални суд је усвојио тужбени захтјев и одредио да подносилац представке има право на накнаду штете. Међутим, установио је да се још увијек нису стекли услови за одлучивање о процјени штете и разматрање по овом питању је одложио за поступак извршења пресуде. Г. Guincho је затражио извршење пресуде 22. септембра 1983. године.

B. Поступак пред Комисијом за људска права

Предмет је покренут представком коју је г. Guincho уложио Комисији маја 1980. године. Подносилац представке се жалио на дужину поступка који је покренуо пред Регионалним судом Vila Franca de Xira; позвао се на члан 6 став 1 Конвенције.

Комисија је 6. јула 1982. године представку прогласила прихватљивом. У свом извјештају од 10. марта 1983. године изразила је једногласно мишљење, да је постојала повреда члана 6 став 1.

Комисија је предмет прослиједила Суду 18. јула 1983. године

ИЗВОД ИЗ ПРЕСУДЕ

ЗАКОН

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6 СТАВ 1

28. Подносилац представке се жалио на дужину парничног поступка који је он покренуо, заједно са г. Lopesom пред Регионалним судом Vila Franca de Xira. Позвао се на члан 6 став 1 Конвенције, који гласи:

"Приликом утврђивања грађанских права и обавеза ..., свако има право на ... расправу у разумном року пред ... судом ..."

Док је грађански карактер парнице био јасан и неспоран, једино питање које треба да се размотри у овом предмету јесте, да ли је испоштован захтјев "разумног рока". По мишљењу Комисије, овај захтјев није испоштован, док Влада тврди да није постојала повреда.

A. Период који треба да се узме у обзир

29. Почетак овог периода – што такође није спорно – је 7. децембар 1978. године, датум када је покренут поступак пред Регионалним судом Vila Franca de Xira (в. став 10 горе).

Сходно поднеску Владе, релевантни "период" се завршава 25. октобра 1982. године пресудом која је утврђивала да г. Guincho има право на накнаду штете, али која је одгодила процјену настале штете за поступак "извршења" пресуде (в. став 19 горе).

Суд, као и Комисија, сматра да ова пресуда није представљала коначну одлуку, с обзиром да Регионални суд још увијек није процијенио насталу штету, која треба да се накнади г. Guincho (види став 65 извјештаја). Суд запажа да се радња дијели у двије фазе, прва, која траје до 25. октобра 1982. године и друга, која још увијек није завршена, поступак "извршења". Овај поступак, који је у потпуности зависио од иницијативе подносиоца представке, није био покренут све до 23. септембра 1983. године, што износи приближно једанаест мјесеци (в. став 20 горе); на основу чињеница изнесених пред Судом, ово не може да буде предмет било какве критике. Суд ће, сходно томе, ограничити своје испитивање на прву фазу, која је трајала од 7. децембра 1978. године до 25. октобра 1982. године (три године, десет мјесеци и осамнаест дана).

30. Овако дуго вријеме на први поглед изгледа неразумним за суђење у једном степену (в. . *mutatis mutandis*, пресуда од 13. јула 1983. године у предмету Zimmermann и Steiner, серија А бр. 66, стр. 11, став 23), посебно ако се узме у обзир да је та пресуда донесена само у првој фази поступка и није представљала коначну

одлуку у вези са тужбеним захтјевом подносиоца представке. Сходно томе, она захтијева помно испитивање по члану 6 став 1.

В. Примјенљиви критеријуми

31. Разумност трајања поступка у сваком предмету треба да се процијени на основу посебних околности предмета и узимајући у обзир критеријуме који су наведени у пракси Суда (в., *inter alia*, горе споменуто пресуду Zimmermann и Steiner, *ibid.*, стр. 11, став 24).

32. У Португалу је, Влада је нагласила, парнични поступак вођен такозваним “начелом диспозиције”: покретање поступка почива на странкама (члан 264 став 1 Закона о парничном поступку), које морају да предузму све неопходне радње ради експедитивног вођења поступка. По мишљењу Суда, овај принцип не ослобађа судове да обезбиједе прилежност поступка по тужби, како то захтијева члан 6 (в. пресуду од 6. маја 1981. године у предмету Vichholz, серија А бр. 42, стр. 16, став 50). Штавише, португалски закон обавезује судије да покажу експедитивност (члан 266 споменутог закона); уз то, члан 68 Закона о саобраћају на путевима налаже да се у предметима као што је случај г. Guinchoа поступа у скраћеном поступку, чија је карактеристика, између осталог, скраћење рокова (в. став 10 горе).

1. Сложеност предмета

33. Влада признаје да предмет суштински није био сложен. Она је, ипак, приговорила да је предмет постао сложен због понашања странака, посебно као резултат дијалога са осигуравајућим друштвом и недоласка свједока и заступника (в. ставове 12, 15-16 и 18 горе). Сходно мишљењу Комисије, с друге стране, поступак није садржавао било какве посебне проблеме.

Суд се слаже са овим, задње споменутим, становиштем: околности на које је Влада скренула пажњу нису компликовале вођење поступка у поступку, на начин неуобичајен за такав парнични поступак.

2. Понашање подносиоца представке

34. Сходно ставу Владе, г. Guincho је могао да убрза напредовање поступка, жалећи се Врховном правосудном савјету. Уз то, за разна закашњења, на примјер, у доласку свједока, Marie Silva и Adriana da Cruz Surreira, одговоран је и подносилац представке, као и друге странке у поступку. Најмање, како је образложила Влада, за период након 25. октобра 1982. године могу да се криве португалске власти.

Суд је већ одлучио о овом задњем питању (в. став 29 горе). У вези са осталим аргументима, Суд прво примјећује да подносилац представке није био обавезан да се обрати Врховном правосудном савјету. Штавише, предузимањем таквог корака се не би скратило временско трајање поступка, пошто би Врховни

савјет могао само да наметне дисциплинске санкције, уколико нађе за прикладно, судијама или другим одговорним службеницима. Даље, иако је то што је г. Guincho навео њену погрешну адресу донекле могло да одгоди саслушање гђе Silva (в. став 15 и 16 горе), овај временски период је безначајан у поређењу са укупном дужином поступка. Друге појединости које је Влада наводила, а посебно недолазак свједока и адвоката тужених, не могу, према становишту Суда, да се сматрају пропустом подносиоца представке.

Укратко, спора природа поступка не може да се припише подносиоцу представке.

3. Поступање португалских органа

35. Из приложених доказа, може се да се види да је предмет два пута стављен у евиденцију: од 9. децембра 1978. до 18. јуна 1979. године, што је више од шест мјесеци, због извршења захтјева који је послат у Лисабон за уручење позива туженим, и онда од 4. јула 1979. до 28. јануара 1981. године, што је дуже од годину и по, за слање одговора на тужбу тужиоцима (в. став 11 и 13 горе).

Влада је признала да је предмет у одређеној мјери у току ова два горе поменути периода био задржаван, али је она направила разлику између ритма по којем се поступало по тужби и свеукупне дужине поступка. Сходно тврдњама Владе, само овај задњи фактор је био значајан за члан 6 став 1 и у посебним околностима свеукупна дужина поступка је била прихватљива.

Подносилац представке је истакао да је постојање потпуног недостатка активности кроз двије године штетно утицало на поступак као цјелину.

36. Суд се, у принципу, слаже са овим посљедњим схватањем. Такође запажа да су се ова два периода скоро потпуне неактивности односили на извођење процесних радњи, чисто рутинског карактера, као што је уручење позива туженима и слање одговора тужених тужиоцима. Ови временски периоди би, сходно томе, могли да се оправдају само у изнимним околностима (в. *mutatis mutandis*, горе споменута пресуда Zimmermann и Steiner, серија А бр. 66, стр. 12, став 27 *in fine*).

37. Сходно ставу Владе, неправилности у поступку и пред Регионалним судом Vila Franca de Xira и пред Регионалним судом у Лисабону биле су резултат нарушавања рада институција што је пратило повратак Португала демократији (в. став 21 горе).

У исто вријеме, Влада је тврдила, земља је била суочена са наглим и неочекиваним повећањем обима судских спорова. Као посљедица тога, судије без великог искуства су одлучивале у предметима у преоптерећеним судовима. Без обзира на све, надлежни органи, а посебно Врховни правосудни савјет, су чинили све што су могли на отклањању сметњи (в. став 25 горе).

38. Суд признаје вриједност првог аргумента. Не може а да се не запази да је враћање демократији од априла 1974. године водило Португал темељном испитивању судског система у отежаним околностима, што није било познато у већини других европских држава, што је било сложеније због процеса деколонијализације, као и због економске кризе (в. став 21 горе). Суд ни на који начин не потцјењује напоре усмјерене ка побољшавању приступа грађана судству и побољшавању функционисања судова, посебно након доношења Устава 1976. године (в. став 21 горе).

Ипак, Суд мора да се сложи у овом питању са становиштем Комисије и подносиоца представке. Приликом ратификације Конвенције, Португал је гарантовао да ће “да обезбиједи свим лицима под својом јурисдикцијом права и слободе утврђене у Дијелу I” (члан 1). Посебно, Португал је преузео обавезу да организује свој правни систем тако да обезбиједи усклађеност са захтјевима из члана 6 став 1, укључујући и онај о праву на суђење у “разумном року” (в. горе споменуту пресуду у предмету *Zimmermann и Steiner*, серија А бр. 66, стр. 12, став 29). Суд још једном скреће пажњу на изузетну важност овог захтјева за правилно функционисање правосуђа.

39. Даље, без игнорисања опште позадине која је горе изнесена, Суд наглашава да је његова обавеза у принципу ограничена на испитивање сваког предмета посебно, који је у суштини везан за један одређени суд.

На Регионалном суду *Vila Franca de Xira* у периоду дуже од једне године, само један судија је морао да ради у два савјета, јер није било попуњено радно мјесто: радно мјесто судије је било упражњено у другом савјету од 7. јануара до 26. јуна 1979. године, а онда у првој комори од 21. јуна 1979. до 8. априла 1980. године. У исто вријеме, дошло је до наглог пораста броја предмета, који се више него удвостручио између 1976. и 1980. године (в. ставове 22 и 23 горе).

Како би се елиминисао накупљени заостатак, надлежни органи су у октобру 1980. године одлучили да именују једног помоћног судију. У мају 1981. године из Лисабона је послано троје судија да привремено раде у *Vila Franca de Xira*; увелико се повећао и број запослених у писарни (в. став 25 горе).

40. Према установљеној пракси Суда, привремени заостатак у пословању Суда не повлачи међународну одговорност односне државе на основу Конвенције, под условом да држава предузме ефективне мјере за отклањање такве ситуације без непотребног одлагања (в., као најскорији извор, горе споменуту пресуду у предмету *Zimmermann и Steiner*, стр. 12, став 29).

У овом предмету, Суд, као и Комисија, запажа да је пораст оптерећености послом трајао неколико година. Суд подсјећа да су, након доношења Устава 1976. године, уведене разне мјере у погледу побољшања приступа грађана судству, у вријеме када се приближно милион лица вратило из бивших колонија и настанило у Португалу (в. ставове 21 и 38 горе). У таквим условима је могло да се очекује

знатно повећање броја судских спорова. Уз ово, до децембра 1979. године, адвокати из Vila Franca de Xira су изнијели ово питање пред Врховни правосудни савјет и пред министра правде (в. став 24 горе).

Ипак, према оваквом стању, које се развило у једну организациону структуру, предузети кораци у октобру 1980. и у марту 1981. године су очигледно били недовољни и закашњели. Иако су показивали вољу да се проблем ријеша, они су били, због своје природе, неспособни да дају задовољавајуће резултате (в. *mutatis mutandis*, горе споменуто пресуду Zimmermann и Steiner, серија А бр. 66, стр. 13, став 31).

41. Имајући у виду све појединости предмета, Суд закључује да изузетне тешкоће с којим се сусрео Португал нису биле такве да лише подносиоца представке његовог права на судско одлучивање у “разумном року” (*ibid.*, стр. 13, став 32). Сходно томе, прекршен је члан 6 став 1.

II. ПРИМЈЕНА ЧЛАНА 50

42. Члан 50 гласи:

“Ако Суд утврди да је одлука или судског органа или било којег другог органа високе стране уговорнице, у цјелини или дјелимично, у супротности са обавезама које проистичу из ... Конвенције и када унутрашње право наведене чланице омогућава само дјелимично обештећење за посљедице такве одлуке или мјере, Суд ће својом одлуком пружити оштећеној страни правично задовољење, уколико је то потребно”.

У својим писаним коментарима од 27. фебруара 1984. године, г. Guincho је за правичну накнаду тражио камату коју би добио за двије године на износ од 350.000 ескудоса, да му је тај износ био исплаћен као накнада за штету, које је он потраживао својом грађанском тужбом.

43. Влада је навела да је португалска судска пракса већ дозвољавала да може да се узме у обзир инфлација и монетарна ерозија. Заступник подносиоца представке, како је било речено, подигао је захтјев подносиоца представке на 700.000 ескудоса, када је 9. фебруара 1981. године одговарао на поднесак одбране (в. став 13 горе); али, у поступку за “извршење” пресуде, заступник се ограничио на првобитно наведени износ.

Г. Guincho је, с друге стране, приговорио, да су стопе инфлације и доспјеле камате на рачун неумјерене дужине поступка двије различите ствари и да је он у сваком случају био обавезан да смањи свој захтјев, с обзиром да је износ који је осигурање покривало, био ограничен максимумом од 200.000 ескудоса.

44. Суд подсјећа да пропуштање да се обезбиједи да судски поступак буде у “разумном року”, директно произилази из два периода скоро потпуне неактивности регионалних судова Vila Franca de Xira и Лисабона (в. став 35 горе); ови периоди су заједно износили дуже од двије године. Резултујући проток времена, додат нормалној дужини поступка одгодио је, у одговарајућој мјери, закључивање судског спора. Није само била умањена ефективност поднесене тужбе, него је и подносилац представке био стављен у неизвјестан положај, који још увијек траје, и у таквом је стању да чак ни коначна пресуда у његову корист неће моћи да му пружи обештећење за изгубљену камату.

Стога, Суд г. Guinchou додијељује износ од 150.000 ескудоса као правичну накнаду у смислу члана 50.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Одлучује* да је прекршен члан 6. став 1.
2. *Одлучује* да одговорна држава треба да плати подносиоцу представке сто педесет хиљада (150.000) ескудоса на основу члана 50.

Пресуда је сачињена на енглеском и француском у Згради људских права, Strasbourg, 10. јула, 1984. године.

За предсједника

Walter GANSHOF VAN DER MEERSCH
Судија

За регистрара

Herbert PETZOLD
Замјеник регистрара

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ:

Фер суђење /
Суђење без одлагања /
Правична накнада